

***STABAT MATER DOLOROSA* WEDŁUG JANA PAWŁA II**

Wstęp

Fragment Janowej Ewangelii, ukazujący Matkę Jezusa u stóp Krzyża (J 19, 25-27), jest jednym z częściej komentowanych przez Jana Pawła II. Duża liczba pojawiających się odniesień do wspomnianej perykopy świadczy o szczególnej roli, jaką ów fragment odegrał w papieskim nauczaniu o Matce Bożej. Jak zauważył papież w przemówieniu podczas audiencji generalnej, „chrześcijańska tradycja wczuła się w dramat tej Niewiasty pełnej godności, lecz z sercem rozdieranym bólem, rozważa go i duchowo w nim uczestniczy: *Stabat Mater dolorosa iuxta crucem lacrimosa, dum pendebat Filius*”². W tym kontekście należy postawić pytanie: W jaki sposób papież interpretował wspomniany tekst?

Aby na nie odpowiedzieć, przeanalizowano papieskie nauczanie z lat 1979-2003. Oprócz najważniejszych tekstów maryjnych (encyklika *Redemptoris Mater* oraz katechezy maryjne), badaniem objęto również inne dokumenty, jak na przykład list apostolski *Salvifici doloris*, zawierający ciekawą interpretację Janowej perykopy.

Wyniki przeprowadzonego badania pozwoliły na wyodrębnienie pięciu zasadniczych wątków pojawiających się w papieskiej interpretacji. Wątek pierwszy odnosi się do uczestnictwa Maryi w cierpieniu Jej Syna, drugi zaś dotyczy wiary Służebnicy Pańskiej. Następny jest powiązany z Jej uczestnictwem w dziele zbawczym Syna. Wątek czwarty został poświęcony ustanowieniu duchowego macierzyństwa Matki Pana, natomiast ostatni odnosi nas do nauczycielskiej roli Maryi w Kościele.

1. Współcierpienie Maryi

Niezwykle ważnym papieskim tekstem, poświęconym sensowi ludzkiego cierpienia, jest list apostolski *Salvifici doloris*. Doktryna w nim zawarta przywołuje również postać Matki Jezusa, która „całym życiem złożyła godne naśladowania świadectwo tej szczególnej ewangelii cierpienia. Wszystkie cierpienia, które złączyły się w Niej jakby w jedno, nieprzerwane pasmo, świadczą nie tylko o niewzruszonej wierze Maryi, ale stanowią Jej wkład w dzieło powszechnego zbawienia”³.

Papież, dokonując refleksji nad uczestnictwem Błogosławionej Dziewicy w zbawczym cierpieniu Jej Syna, w sposób szczególny zwrócił uwagę na dramat Kalwarii,

¹ Ks. dr hab. prof. UAM, pracownik Zakładu Teologii Fundamentalnej i Ekumenizmu na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

² Jan Paweł II, *Audiencja generalna* 3.11.1988, w: Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998, t. III, Warszawa 1999, s. 43.

³ Jan Paweł II, *List apostolski „Salvifici doloris”...*, Warszawa 2007, nr 25.

gdzie „cierpienie Matki, u boku cierpiącego Jezusa, osiągnęło stopień przechodzący wszelką ludzką wyobraźnię; było ono jednak w tajemniczy i nadprzyrodzony sposób owocne dla Odkupienia świata”⁴.

Wychodząc od analizy znaczenia pierwszych słów Janowej perykopy (J 19, 25-27), papież zauważył, że czasownik „stabat” - który oznacza dosłownie „stać na nogach” - zdaje się sugerować, że ewangelista zamierzał „prawdopodobnie uwydatnić godność i męstwo okazane w cierpieniu przez Maryję i pozostałe kobiety”⁵. Jej postawa, wyrażająca się w męznym staniu obok krzyża, przypomina również o Jej niezłomności i niezwyklej odwadze, jaką wykazała wobec cierpienia⁶. Z tego też względu „ma Ona najszczególniejsze prawo powiedzieć, że dopełnia w swym własnym ciele - jak i w swej duszy - tego, czego nie dostaje cierpieniem Chrystusa. W świetle niezrównanego wzoru samego Chrystusa, jaki ze szczególną wyrazistością odzwierciedlił się w życiu Jego Matki, ewangelia cierpienia poprzez doświadczenie i słowo Apostołów stała się niewyczerpanym źródłem dla coraz to nowych pokoleń w ciągu dziejów Kościoła”⁷.

Jej trwanie u stóp Krzyża sprawiło, że stała się Ona wzorem uczestnictwa w cierpieniach Syna dla wszystkich chrześcijan. „Jako świadek męki Syna dzięki obecności i jako Jej uczestniczka poprzez współcierpienie, Maryja dała jedyny w swoim rodzaju wkład w ewangelię cierpienia”⁸.

Jan Paweł II często odczytywał interesującą nas scenę w świetle nauki Vaticanum II, który naucza, że „Błogosławiona Dziewica szła naprzód w pielgrzymce wiary i utrzymała swe zjednoczenie z Synem aż do krzyża, przy którym nie bez Bożego postanowienia stanęła” (LG 58). Stąd Jej obecność pod Krzyżem oraz współcierpienie jawią się jako wyraz woli Bożej⁹. Maryja była zjednoczona z cierpiącym Synem, współcierpiąc z Nim. O tym zjednoczeniu przypomniał Jan Paweł II w przemówieniu na zakończenie Drogi Krzyżowej w Koloseum, gdzie zauważył: „Współcierpienie jednoczyło Matkę z Synem, tak jak tylko Niepokalana Matka z Synem Bożym na Krzyżu mogła być zjednoczona”¹⁰. Cechą tegoż duchowego współcierpienia była miłość oraz podporządkowanie się woli Bożej. W sercu bowiem Maryi znalazło oddźwięk to wszystko, co Jezus wycierpiał na duszy i ciele. W ten sposób wyrażona została Jej wola uczestnictwa w ofierze odkupieńczej i złączenia swojego cierpienia Matki z kapłańską ofiarą Syna. Dlatego Jej przyzwolenie na ofiarę Jezusa nie było bierną zgodą, lecz autentycznym aktem miłości, poprzez który ofiarowała Ona swojego Syna jako żertwę ekspiacyjną za grzechy całej ludzkości¹¹. Odczytując współcierpienie Maryi

⁴ Tamże.

⁵ Jan Paweł II, *Audienca generalna* 2.04.1997, w: Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998, t. IV, Warszawa 1999, s. 250.

⁶ Tamże.

⁷ Jan Paweł II, *List apostolski „Salvifici doloris”...*, n. 25.

⁸ Tamże.

⁹ Jan Paweł II, *Przemówienie na zakończenie Drogi Krzyżowej w Koloseum* 1.04.1988, w: Jan Paweł II o Matce Bożej, t. III, s. 42.

¹⁰ Tamże, s. 43.

¹¹ Jan Paweł II, *Audienca generalna* 2.04.1997, w: Jan Paweł II o Matce Bożej, t. IV, s. 250.

w świetle historii zbawienia, papież zauważył, że było ono konsekwencją niewierności i niezliczonych win wszystkich synów Adama. „W Maryi objawiła się zbawcza tajemnica cierpienia”¹². Dziewica nie cierpiała za siebie, będąc Całą Piękną, zawsze Niepokalana: cierpiała więc za nas, jest bowiem Matką wszystkich. Jak Chrystus „obarczył się naszym cierpieniem (dźwigał nasze boleści” (Iz 53,4), tak i Ona doznawała bólów na podobieństwo bólów rodzenia, ażeby w niezmiernym macierzyństwie odrodzić dla nas Boga¹³.

2. Wiara Maryi

Kolejnym wątkiem, do którego często powraca papież w komentarzach Janowego tekstu, jest wiara Matki Jezusa¹⁴. Objawia ona dynamizm Bożej łaski w duszy Służebnicy Pańskiej¹⁵. O ile bowiem na Kalwarii apostołowie załamali się w wierze i opuścili swojego Mistrza, o tyle Najświętsza Dziewica, Błogosławiona Dziewica, trwała zjednoczona ze swoim umierającym Synem, stając się w ten sposób wzorem wiary dla pielgrzymującego Kościoła¹⁶.

Wiara nie tylko umacniała Błogosławioną Dziewicę, lecz również jednoczyła Ją z Jezusem¹⁷. Dzięki tej nadprzyrodzonej cności uczestniczyła Ona w odkupieńczej śmierci swojego Syna¹⁸. Na Golgocie Jej wiara osiągnęła punkt kulminacyjny¹⁹. Jej wyjątkowość polegała na tym, że była to najgłębsza w dziejach ludzkości kenoza wiary²⁰, wyrażająca się w postawie pełnej uległości rozumowi i woli, powierzenia siebie bez reszty Bogu wobec dramatu rozgrywającego się na Krzyżu²¹.

Aby jeszcze lepiej uwypuklić wyjątkowy charakter wiary Maryi, Jan Paweł II porównał ją z postawą Abrahama²². Zarówno Abraham, jak i Błogosławiona Dziewica doświadczyli nocy wiary²³. Abraham, podobnie jak *Mater dolorosa*, zgodził się na

¹² Jan Paweł II, *Aniół Pański*, 1.04.1984, w: Jan Paweł II o Matce Bożej, t. V, Warszawa 1999, s. 131.

¹³ Tamże, s. 132.

¹⁴ Jan Paweł II, *Audycja generalna*, 2.04.1997, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XX, 1(1997), Città del Vaticano 1999, s. 572.

¹⁵ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”*..., Watykan 1987, nr 18.

¹⁶ Jan Paweł II, *Przemówienie podczas spotkania z pielgrzymką z Polski*, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XXII, 2(2000), Città del Vaticano 2002, s. 35.

¹⁷ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”*..., nr 18.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek*, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XI, 1(1988), Città del Vaticano 1989, s. 735.

²⁰ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”*..., nr 18.

²¹ Tamże.

²² R. Abramek, *Wiara Maryi a wiara Abrahama*, w: *Matka Odkupiciela. Komentarz do encykliki Redemptoris Mater*, red. S. Grzybek, Kraków 1988, s. 271-290; B. Kochaniewicz, *Matka Odkupiciela u stóp Krzyża według Jana Pawła II*, w: *Matka Odkupiciela*, red. K. Wieliczko, Lublin 2006, s. 49.

²³ Jan Paweł II, *Audycja generalna*, 21.03.2001, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XXIII, 2(2001), Città del Vaticano 2003, s. 558.

ofiara swojego syna²⁴. O ile wiara patriarchy zapoczątkowała Stare Przymierze, o tyle wiara Maryi była u początków Nowego²⁵.

3. Uczestnictwo Maryi w dziele zbawczym Chrystusa

Kolejnym tematem, pojawiającym się w papieskiej egzegezie tekstu J 19,25-27, jest miejsce i rola Błogosławionej Dziewicy w dziele Odkupienia²⁶. Jak zauważył papież, Jej uczestnictwo w zbawczym dziele Syna nie miało charakteru biernego, lecz było aktywne, odznaczało się wewnętrzną dynamiką²⁷. Było czymś jedynym i wyjątkowym²⁸. Ona bowiem z miłością godzi się, aby Ten, którego poczęła z Ducha Świętego, Ten Święty Boży, Jej Syn jednorodzony, doznawał na Krzyżu wyniszczenia jako żertwa²⁹. Dlatego poprzez swoje zjednoczenie z umierającym na Krzyżu Odkupicielem stała się współpracowniczką w wyjednaniu łask zbawienia dla całej ludzkości³⁰.

W jednej z katechez ogłoszonych w czasie audiencji generalnej papież określił istotę uczestnictwa Maryi w ofierze Syna w następujących słowach: „Błogosławiona Dziewica uczestniczyła w ofierze, jaką Jej Syn złożył z samego siebie: ofiarowała nam Jezusa, dała Go, zrodziła Go ostatecznie dla nas. Jej „tak”, wypowiedziane w dniu Zwiastowania, dojrzało w pełni w dniu Krzyża, gdy dla Maryi nadszedł czas, kiedy miała przyjąć i zrodzić jako syna każdego człowieka, który stał się uczniem, przelewając na niego odkupieńczą miłość Syna: „Kiedy więc Jezus ujrzał Matkę i stojącego obok Niej ucznia, którego miłował, rzekł do Matki: «Niewiasto, oto syn Twój»” (J 19, 26)³¹. To właśnie uczestnictwo w ofierze Chrystusa stało się źródłem nowego macierzyństwa Maryi. Ta, która cierpiała za wszystkich ludzi, stała się Matką wszystkich ludzi³².

Odczytując partycypację Maryi w ofierze Syna w świetle proroczych zapowiedzi Starego Przymierza, papież wskazał na tekst z Księgi Rodzaju (Rdz 3,15). Ukazana w tej perspektywie obecność Maryi u stóp Krzyża jawi się jako wypełnienie proroczej obietnicy Protoewangelii. Potwierdza to komentarz zawarty w encyklice *Redemptoris Mater*:

²⁴ Jan Paweł II, *Katecheza Wielkiego Jubileuszu*, 23.02.2000, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XXIII,1(2000), Città del Vaticano 2002, s. 236.

²⁵ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”*..., nr 14. R. Abramek, *Wiara Maryi a wiara Abrahama...*, s. 271-290.

²⁶ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”*..., nr 18.

²⁷ Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 1988*, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XI, 1(1988), Città del Vaticano 1989, s. 735.

²⁸ Jan Paweł II, *Audiencja generalna*, 2.04.1997, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XX,1,(1997), Città del Vaticano 1999, s. 622.

²⁹ Jan Paweł II, *Przemówienie na zakończenie Drogi Krzyżowej w Koloseum*, 1.04.1988, w: Jan Paweł II o Matce Bożej, t. III, s. 43.

³⁰ Jan Paweł II, *Audiencja generalna*, 2.04.1997, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XX, 1(1997), Città del Vaticano 1999, s. 622.

³¹ Jan Paweł II, *Encyklika „Evangelium vitae”*, Kraków 1995, nr 103.

³² Jan Paweł II, *Audiencja generalna*, 29.04.1998, w: „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 19(1998) nr 7, s. 47.

Znajdujemy się w samym centrum urzeczywistniania obietnicy zawartej w Protoewangelii: potomstwo niewiasty zmiążdży głowę węża (por. Rdz 3, 15). Jezus Chrystus bowiem swą odkupieńczą śmiercią zwycięża zło grzechu i śmierci u samego kornienia. Jest rzeczą znamioną, iż zwracając się do Matki z wysokości Krzyża, nazywa Ją „niewiastą” i mówi do Niej: „Niewiasto, oto syn Twój”. (...) Jakże wątpić, że zwłaszcza teraz - na Golgocie - zwrot ten sięga głębiej w tajemnicę Maryi i dotyka Jej szczególnego „miejsca” w całej ekonomii zbawienia?³³

Zapowiedź uczestnictwa Maryi w zbawczym dziele Syna została zawarta w słowach Symeona o mieczu boleści, który przeszyje serce Maryi. Proroctwo to zostało spełnione na Kalwarii³⁴. O ile bowiem Ukrzyżowany potwierdził na Golgocie, że jest znakiem, któremu sprzeciwić się będą³⁵, (...) o tyle „spełniły się tam również jego słowa skierowane do Maryi: *A Twoją duszę miecz przeniknie*. Mieczem przenikającym Niepokalane Serce Maryi miały być, według papieża, słowa Jezusa wypowiedziane z wysokości Krzyża: *Niewiasto, oto Syn Twój*”³⁶.

4. Ustanowienie duchowego macierzyństwa Maryi

Kolejnym wątkiem pojawiającym się w interpretacji słów Jezusa skierowanych do Matki jest proklamacja, ogłoszenie nowego duchowego macierzyństwa Matki Jezusa. Zdaniem papieża ten gest jest ukoronowaniem oraz owocem dzieła Odkupienia. „Prosząc Maryję, aby uważała umiłowanego ucznia za własnego syna, Jezus wzywa Ją do przyjęcia ofiary Jego śmierci i do przyjęcia tego nowego macierzyństwa jako ceny tej akceptacji. Jako Zbawiciel całej ludzkości Jezus pragnie nadać macierzyństwu Maryi jak największy zasięg”³⁷. Zatem nowe macierzyństwo w porządku łaski jest darem Syna realizującego na Krzyżu dzieło Odkupienia. Jednocześnie w słowach Ukrzyżowanego skierowanych do swojej Matki ujawnia się nie tylko Jego szczególna troska o Nią, lecz zarysowują one także nową macierzyńsko-synowską relację, charakteryzującą od tej pory więź pomiędzy Maryją a umiłowanym uczniem. Ponieważ apostoł Jan reprezentuje pod Krzyżem wszystkich ludzi, dlatego wspomniana relacja nie odnosi się wyłącznie do osoby apostoła, lecz rozciąga się na wszystkich ludzi³⁸. W tej perspektywie ustanowienie duchowej opieki Maryi nad wszystkimi odkupionymi było jednym z największych darów, jakie Zbawiciel przekazał ludzkości przed swoją śmiercią³⁹.

³³ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”*..., nr 24.

³⁴ Jan Paweł II, *Audiencja generalna*, 9.12.1998, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 20(1999), nr 3, s. 33.

³⁵ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”*..., nr 18; B. Kochaniewicz, *Matka Odkupiciela u stóp Krzyża według Jana Pawła II...*, s. 51.

³⁶ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”*..., nr 18.

³⁷ Jan Paweł II, *Audiencja generalna* 11.05.1983, w: Jan Paweł II o Matce Bożej, t. III, s. 33.

³⁸ Jan Paweł II, *Audiencja generalna*, 24.09.1997, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XX, 2(1997), Città del Vaticano 2000, s. 381.

³⁹ Jan Paweł II, *Aniół Pański*, 11.02.1990, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XIII, 1(1990), Città del Vaticano 1992, s. 436.

„Podczas swej męki bowiem Jezus został ogołocony ze wszystkiego. Na Kalwarii pozostała Mu tylko Matka. Ją także - w akcie najwyższego wyrzeczenia - dał światu, zanim swą misję dopełnił ofiarą z własnego życia. Wśród tego, co się dokonało na Kalwarii, „znalazł się również dar Matki dla Kościoła i dla świata”⁴⁰.

Wskazując na źródło tegoż macierzyństwa, papież Jan Paweł II podkreśla tajemnicę paschalną. Jak stwierdził, „wyłania się ono z paschalnej tajemnicy Odkupiciela”⁴¹. Jawi się jako owoc miłości, która dojrzewała aż do uczestnictwa w zbawczej miłości Syna na Kalwarii⁴². Powszechny wymiar duchowego macierzyństwa Maryi wynika z powszechnego charakteru ofiary Chrystusa, z którą zjednoczyła się macierzyńskim sercem⁴³. Uniwersalność ta zawiera się w wypowiedzianych przez Jezusa słowach: będąc Jego Matką, stała się Matką wszystkich odkupionych, Matką członków Mistycznego Ciała swego Syna⁴⁴.

Słowa Jezusa podkreślają także szczególne posłannictwo Matki Jezusa w Kościele, polegające na rozszerzaniu życia nadprzyrodzonego w duszach ludzi⁴⁵. Błogosławiona Dziewica, wyrażając swoją miłość do powierzonych Jej opiece uczniów Chrystusa, pragnie odtworzyć we wszystkich podobieństwo do Jedyne Syna⁴⁶.

Jan Paweł II, charakteryzując duchowe macierzyństwo Maryi, zauważył, że pomimo swojego powszechnego charakteru nie utraciło swoistego odniesienia do pojedynczych osób. W encyklice „*Redemptoris Mater*” stwierdził między innymi: „Należy bowiem do istoty macierzyństwa, że odnosi się ono do osoby. Stanowi o nim ów zawsze jedyny i niepowtarzalny związek osób: matki z dzieckiem oraz dziecka z matką. Również kiedy ta sama niewiasta jest matką wielu dzieci, jej osobisty stosunek do każdego z nich charakteryzuje macierzyństwo w samej jego istocie. Każde bowiem z dzieci jest zrodzone w sposób jedyny i niepowtarzalny, zarówno dla matki, jak dla dziecka. Każde też w sposób jedyny i niepowtarzalny jest ogarnięte ową macierzyńską miłością, na jakiej opiera się jego wychowanie i dojrzewanie w człowieczeństwie. Można powiedzieć, iż „macierzyństwo w porządku łaski” zachowuje analogię tego, co „w porządku natury” charakteryzuje związek matki z dzieckiem. W tym świetle staje się lepiej zrozumiałym fakt, że w testamencie Chrystusa na Golgocie to nowe

⁴⁰ Jan Paweł II, *Audjencja generalna*, 23.11.1988, w: Jan Paweł II o Matce Bożej, t. III, s. 45.

⁴¹ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”*..., nr 23. Por. B. Kochaniewicz, *Matka Odkupiciela u stóp Krzyża według Jana Pawła II...*, s. 52.

⁴² Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona podczas mszy św. w Rzymie*, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XXI, 2(1998), Città del Vaticano 2000, s. 1005.

⁴³ Jan Paweł II, *Audjencja generalna*, 24.09.1997, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XX, 2(1997), Città del Vaticano 2000, s. 381.

⁴⁴ Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona podczas mszy św. w Lichtenstein*, 8.09.19985, w: Jan Paweł II o Matce Bożej, t. II, s. 261.

⁴⁵ Jan Paweł II, *Audjencja generalna*, 29.04.1998, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XXI, 1(1998), Città del Vaticano 2000, s. 822.

⁴⁶ Jan Paweł II, *Orędzie do bpa Vittorio Bernadetto*, 8.03.1999, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XXII, 1(1999), Città del Vaticano 2002, s. 497.

macierzyństwo Jego Matki zostało zaadresowane w liczbie pojedynczej do jednego człowieka: „Oto syn Twój”⁴⁷.

Powyższe słowa podkreślają personalistyczny wymiar macierzyństwa Błogosławionej Dziewicy w Kościele. Jest ono skierowane do konkretnej osoby; obejmuje każdego człowieka i wszystkie jego sprawy. Wspomniana macierzyńsko-synowska relacja powinna opierać się na miłości. Uczeń Jezusa, naśladowując swojego Mistrza, powinien otoczyć Jego Matkę troskliwą miłością. Jan Paweł II, interpretując słowa Jezusa, stwierdził, że „Chrystus wyraźnie zalecił uczniowi, aby zachowywał się wobec Maryi tak, jak syn wobec matki. By Jej macierzyńską miłość odwzajemniał swoją miłością synowską. Skoro uczeń zastępuje Maryi Jezusa, musi Ją naprawdę miłować jak rodzoną matkę. To tak, jakby Jezus mu powiedział: *Kochaj Ją tak, jak Ja Ją kochałem*. A skoro Jezus widzi w owym uczniu przedstawiciela wszystkich ludzi, którym pozostawia swój testament miłości, to wezwanie do miłowania Maryi jako własnej Matki odnosi się do wszystkich”⁴⁸.

Należy przypomnieć, że ponieważ duchowe macierzyństwo Maryi rozciąga się na wszystkich ludzi, nie może być zawężone do określonego miejsca bądź okresu historii, lecz rozciąga się w czasie i przestrzeni⁴⁹, aż do wiekuistego dopełnienia się zbawienia wszystkich wybranych⁵⁰.

5. Maryja wprowadza w tajemnicę Krzyża

Jan Paweł II, zwracając się do chorych i cierpiących, wielokrotnie akcentował rolę Służebnicy Pańskiej jako przewodniczki w wierze, nauczycielki oraz współuczestniczki tajemnicy Krzyża. W ten oto sposób staje się Ona dla Kościoła nie tylko wzorem zjednoczenia z męką Chrystusa, lecz również Nauczycielką wypraszającą wiernym potrzebne łaski w zrozumieniu, przyjęciu i aktywnym uczestnictwie w tajemnicy Krzyża.

Jej uczestnictwo w tajemnicy Krzyża nie jest ograniczone uwagą zwróconą na cierpiącego Syna, lecz pozostaje otwarte na wszystkich Jego uczniów, wprowadzając ich w tajemnicę Krzyża. *Mater Dolorosa* pomaga w zrozumieniu i przyjęciu Krzyża pojawiającego się w życiu chrześcijan. Maryja wprowadza nas w tę tajemnicę z macierzyńską mądrością i naszą słabość do niej przygotowuje, pozwalając nam najpierw doświadczyć dobroczynnej mocy swego Syna także w naszym zwykłym codziennym życiu⁵¹. Podobnie jak była solidarna ze swoim Synem, tak jest solidarna z nami, jak współcierpiąca z Chrystusem, tak współcierpi z nami⁵².

⁴⁷ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”* nr 45. B. Kochaniewicz, *Matka Odkupiciela u stóp Krzyża według Jana Pawła II...*, s. 53.

⁴⁸ Jan Paweł II, *Audiencja generalna*, 23.11.1988, w: Jan Paweł II o Matce Bożej, t. III, s. 46.

⁴⁹ Jan Paweł II, *Przemówienie do dzieci i młodzieży w bazylice Watykańskiej*, 10.01.1979, w: Jan Paweł II o Matce Bożej, t. II, s. 6. Por. B. Kochaniewicz, *Matka Odkupiciela u stóp Krzyża według Jana Pawła II...*, s. 54.

⁵⁰ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”* ..., nr 40.

⁵¹ Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. dla chorych*, 11.02.1988, w: Jan Paweł II o Matce Bożej, t. III, s. 34.

⁵² Tamże.

Jak zauważył papież, Matka Bolesna, wskazując na Ukrzyżowanego jako wzór do naśladowania dla Kościoła, uczy uczniów swojego Syna „cnót potrzebnych do walki i zwycięstwa ze złem: odwagi, hartu, cierpliwości, ducha poświęcenia, uległości wobec woli Bożej⁵³. Wypełnia również misję niesienia ulgi w cierpieniu i jednania dusz z Bogiem i bliźnimi⁵⁴.

Zakończenie

Dokonana analiza papieskich komentarzy tekstu Ewangelii według św. Jana (J 19,25-27) pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

1. Jan Paweł II odczytuje ów fragment w wielu perspektywach, wydobywając bogactwo treści.
2. Obok tematu współcierpienia, wiary Maryi oraz ustanowienia Jej duchowego macierzyństwa, pojawiają się inne, jak na przykład uczestnictwo w dziele zbawczym Chrystusa oraz Jej nauczycielska, a raczej mistagogiczna misja.
3. Wśród nowych wątków, rozwiniętych przez papieża Polaka, nie sposób pominąć milczeniem tematu wiary Maryi, która na Kalwarii doznała ogołocenia, swoistej kenozy, nocy⁵⁵. Jej wyjątkowość i heroizm ujawnia się jeszcze bardziej po porównaniu z wiarą Abrahama.
4. Temat ogłoszenia duchowego macierzyństwa Maryi został ukazany w perspektywie historio-zbawczej, jako wynik stopniowego dojrzewania i wzrostu w wierze i miłości Maryi. Zarysowane podczas godów w Kanie, zostało uroczystie ogłoszone na Kalwarii.
5. Należy również podkreślić, że *Mater Dolorosa* została ukazana jako solidarna w cierpieniu z uczniami Jezusa, ale również jako nauczycielka wprowadzająca chrześcijan w zbawczą tajemnicę Krzyża Jej Syna. Maryja została przedstawiona jako ta, która wstawia się za nami, wyprasząc wszelkie potrzebne łaski, umożliwiające niesienie codziennego Krzyża. Bolesć, jakiej doświadczyła na Kalwarii, została zinterpretowana jako wzór do naśladowania dla chrześcijan, którzy zostali wezwani, aby w swoim ciele dopełniać cierpień Chrystusa.

⁵³ Tamże, s. 36.

⁵⁴ Tamże, s. 34.

⁵⁵ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”* nr 17 i 18.